

11. DRŽAVNI SUSRET MLADIH MATEMATIČARA
REPUBLIKE HRVATSKE

Zadar, 2. – 5. svibnja 2002. godine

Zadaci za 7. razred

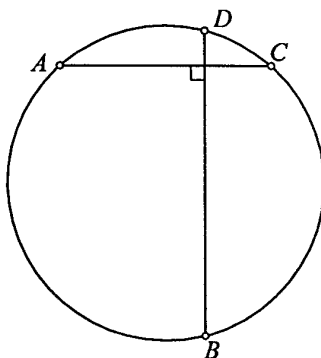
1. U kutiji se nalazi jednaki broj crvenih i plavih kuglica. Da smo u kutiju stavili 3 crvene i 1 plavu kuglicu više, omjer broja crvenih kuglica i ukupnog broja kuglica u kutiji bio bi veći od 0.503.
Koliki je najveći mogući broj crvenih kuglica u kutiji?
2. U svakom od dva voćnjaka uzgajaju se jabuke i kruške. Pri tome stabla jabuke čine 65% broja stabala u prvom voćnjaku i 45% broja stabala u drugom voćnjaku, odnosno 53% ukupnog broja stabala u oba voćnjaka zajedno.
Koliki postotak ukupnog broja stabala u oba voćnjaka zajedno čine stabla voćaka iz prvog voćnjaka?
3. Odredi sve cijele brojeve a takve da je površina trokuta što ga u koordinatnom sustavu određuju pravci $y = ax$, $y = 0$ i $x + 2y - 4 = 0$ prirodni broj.
4. Dan je jednakostranični trokut ABC . Na stranici \overline{AB} odabrane su točke M i N takve da je $|AM| = |MN| = |NB|$, a na stranici \overline{AC} točka P takva da je $|CP| = |AM|$.
Odredi $\sphericalangle PMC + \sphericalangle PNC$.
5. Dan je trokut ABC površine 60 cm^2 . Neka su točka M na stranici \overline{AB} i točka N na stranici \overline{BC} takve da je $|AM| = 2|MB|$ i $|BN| = |NC|$, te neka je točka P sjecište dužina \overline{AN} i \overline{CM} . Izračunaj površinu četverokuta $MBNP$.

11. DRŽAVNI SUSRET MLADIH MATEMATIČARA
REPUBLIKE HRVATSKE

Zadar, 2. – 5. svibnja 2002. godine

Zadaci za 8. razred

1. Odredi sve parove realnih brojeva (x, y) takve da je $x - 12y = 4$ i $2x - 24y = 8xy$.
2. U kutiji se nalaze kuglice i kockice crvene i zelene boje, pri čemu kuglice čine 48% ukupnog broja predmeta u kutiji. Omjer broja crvenih kuglica i broja zelenih kuglica jednak je omjeru broja svih crvenih predmeta i broja svih zelenih predmeta u kutiji. Izračunaj omjer broja crvenih kuglica i broja crvenih kockica u kutiji.
3. Radnik je neki posao završio za 5 dana. Prvog je dana obavio $\frac{1}{m}$ posla, gdje je m neki prirodni broj. Drugog dana obavio je $\frac{1}{n}$ ostatka posla koji mu je ostao nakon prvog dana, pri čemu je n neki prirodni broj veći od m . Trećeg dana radnik je obavio $\frac{1}{m}$ ostatka posla koji mu je ostao nakon drugog dana, a četvrtog dana još $\frac{1}{n}$ posla preostalog nakon trećeg dana. Petog je dana obavio preostalu $\frac{1}{4}$ cijelog posla. Odredi brojeve m i n .
4. Dan je pravokutni trokut ABC takav da je $\sphericalangle BCA = 90^\circ$ i $\sphericalangle CAB = 15^\circ$. Izračunaj vrijednost izraza $\frac{|AC|}{|BC|} + \frac{|BC|}{|AC|}$.
5. Dužine \overline{AC} i \overline{BD} dvije su međusobno okomite tetive kružnice, kao na slici. Okomica povučena iz točke A na pravac CD siječe pravac BD u točki M , a okomica iz točke B na pravac CD siječe pravac AC u točki N . Dokaži da je četverokut $ABNM$ romb.

RJEŠENJA ZADATAKA ZA 7. RAZRED

1. Označimo li broj crvenih kuglica sa x , ukupni broj kuglica u kutiji jednak je $x + x = 2x$. Dodavanjem tri crvene i jedne plave kuglice broj crvenih kuglica u kutiji postaje $x + 3$, a ukupni broj kuglica u kutiji $2x + 3 + 1 = 2x + 4$. Prema uvjetu zadatka tada je

$$\frac{x+3}{2x+4} > 0.503, \quad \text{tj.} \quad \frac{x+3}{2x+4} > \frac{503}{1000}.$$

Budući da je $2x + 4 > 0$, znak nejednakosti neće se promijeniti pomnožimo li prethodnu relaciju sa $1000(2x + 4)$. Tako dobijemo da je $1000(x + 3) > 503(2x + 4)$, tj. $1000x + 3000 > 1006x + 2012$. Odavde je $988 > 6x$, odnosno $\frac{988}{6} > x$, tj. $164.\bar{6} > x$. Najveći prirodni broj x za kojeg ovo vrijedi je $x = 164$.

Dakle, u kutiji se mogu nalaziti najviše 164 crvene kuglice.

..... UKUPNO 10 BODOVA

2. Neka je x broj stabala u prvom, a y u drugom voćnjaku. U oba voćnjaka tada ima ukupno $x + y$ stabala voćaka. Broj stabala jabuke u prvom voćnjaku je $65\%x = \frac{65}{100}x$, u drugom voćnjaku $45\%y = \frac{45}{100}y$, a u oba voćnjaka zajedno $53\%(x + y) = \frac{53}{100}(x + y)$. Prema tome, vrijedi jednakost

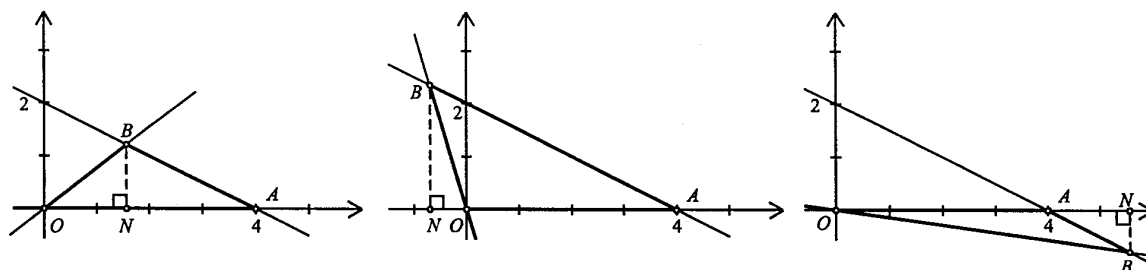
$$\frac{65}{100}x + \frac{45}{100}y = \frac{53}{100}(x + y),$$

tj. nakon množenja sa 100, $65x + 45y = 53(x + y)$. Nas zanima omjer $\frac{x}{x + y}$, pa prethodnu jednakost zapišimo u obliku $45x + 20x + 45y = 53(x + y)$, odakle je $45(x + y) + 20x = 53(x + y)$, tj. $20x = 8(x + y)$, odnosno $\frac{x}{x + y} = \frac{8}{20} = \frac{40}{100}$.

Dakle, $x = 40\%(x + y)$, tj. voćke iz prvog voćnjaka čine 40% ukupnog broja stabala u oba voćnjaka zajedno.

..... UKUPNO 10 BODOVA

3. Uočimo odmah da je $y = 0$ jednadžba x -osi koordinatnog sustava i da svaki pravac s jednadžbom oblika $y = ax$ prolazi ishodištem $O(0, 0)$. Prevedimo jednadžbu trećeg danog pravca u eksplicitni oblik. Dobijemo $y = -\frac{1}{2}x + 2$, odakle lagano slijedi da taj pravac siječe x -os u točki $A(4, 0)$, a y -os u točki $C(0, 2)$. Nacrtajmo sva tri pravca u koordinatnom sustavu. Razlikujemo tri slike, s obzirom na to u kojem se kvadrantu sijeku pravci $p \dots y = ax$ i $q \dots y = -\frac{1}{2}x + 2$ (pravac q ne prolazi trećim kvadrantom!).

Trokut kojeg određuju dana tri pravca ima osnovicu \overline{OA} i visinu \overline{BN} , pri čemu je točka B sjecište pravaca p i q , a točka N nožište visine iz vrha B trokuta OAB . Odmah je $|OA| = 4$, a duljina visine \overline{BN} je apsolutna vrijednost ordinate točke B . Dakle, površina trokuta OAB je $P(OAB) = \frac{1}{2} \cdot |OA| \cdot |BN| = \frac{1}{2} \cdot 4 \cdot |BN| = 2|BN|$. Ostaje odrediti koordinate točke $B(x_B, y_B)$. Iz $ax = -\frac{1}{2}x + 2$ slijedi da je $x_B = \frac{4}{2a+1}$ (za $a = -\frac{1}{2}$ pravci p i q se ne sijeku!) i $y_B = \frac{4a}{2a+1}$. Prema tome,

$$P(OAB) = 2 \cdot \left| \frac{4a}{2a+1} \right| = \left| \frac{4(2a+1) - 4}{2a+1} \right| = \left| 4 - \frac{4}{2a+1} \right|.$$

To znači da će površina $P(OAB)$ biti cijeli broj jedino ako je $\frac{4}{2a+1} \in \mathbb{Z}$, tj. za $2a + 1 \in \{-4, -2, -1, 1, 2, 4\}$. Tada je $2a \in \{-5, -3, -2, 0, 1, 3\}$, tj. $a \in \left\{-\frac{5}{2}, -\frac{3}{2}, -1, 0, \frac{1}{2}, \frac{3}{2}\right\}$. Budući da tražimo samo cijele brojeve a , ostaju jedino

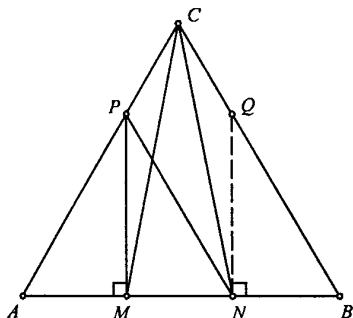
možnosti $a = -1$ i $a = 0$. No, za $a = 0$ pravac p ima jednačbu $y = 0$, tj. on je x -os koordinatnog sustava, pa tri (tj. dva) dana pravca ne određuju trokut. Za $a = -1$ površina trokuta OAB je

$$P(OAB) = \left| 4 - \frac{4}{-1} \right| = |4 + 4| = 8.$$

Dakle, jedini cijeli broj a s traženim svojstvom je $a = -1$.

..... UKUPNO 10 BODOVA

4.

Neka je a duljina stranica trokuta ABC . Prema pretpostavci tada je $|AM| = |MN| = |NB| = |PC| = \frac{1}{3}a$ i $|AN| = |MB| = |AP| = \frac{2}{3}a$.

Odaberimo na stranici \overline{BC} točku Q takvu da je $|CQ| = \frac{1}{3}a$, odnosno

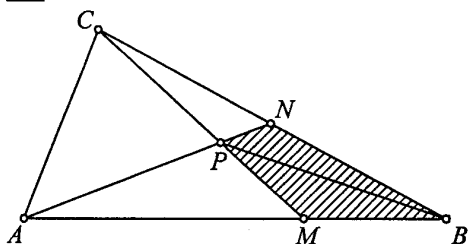
$|BQ| = \frac{2}{3}a$. Budući da je $|AC| = |BC|$, $|AP| = |BQ|$, $|AM| = |BN|$, te $\angle CAM = \angle PAM = \angle QBN = \angle CBN = 60^\circ$, vrijede sukladnosti $\triangle CAM \cong \triangle CBN$ i $\triangle AMP \cong \triangle BNQ$. Zbog toga je $|CM| = |CN|$ i $|PM| = |QN|$, te iz $|CP| = |CQ|$ slijedi i sukladnost trokuta CPM i CQN . Prema tome, $\angle PMC = \angle QNC$. Uočimo još i da je trokut ANP jednakostraničan ($|AP| = |AN|$, $\angle PAN = 60^\circ$), a točka M je polovište stranice \overline{AN} .

Zato je $\angle ANP = 60^\circ$ i $\angle ANQ = \angle BNQ = \angle AMP = 90^\circ$. Sada je

$$\angle PMC + \angle PNC = \angle QNC + \angle PNC = \angle PNQ = \angle ANQ - \angle ANP = 90^\circ - 60^\circ = 30^\circ.$$

..... UKUPNO 10 BODOVA

5.

Odmah je $|AM| = \frac{2}{3}|AB|$, $|MB| = \frac{1}{3}|AB|$ i $|BN| = |NC| = \frac{1}{2}|BC|$. Površinu četverokuta $MBNP$ izračunat ćemo kao zbroj površina trokuta MBP i BNP , tj.

$$P(MBNP) = P(MBP) + P(BNP).$$

Označimo $x = P(MBP)$ i $y = P(BNP)$. Tada je $P(MBNP) = x + y$. Pogledajmo sada trokute ABP , AMP i MBP . Oni imaju zajedničku visinu iz vrha P . Označimo li duljinu te visine sa v , za površine tih trokuta vrijedi $P(ABP) = \frac{1}{2}v|AB|$,

$$P(AMP) = \frac{1}{2}v|AM| = \frac{1}{2}v \cdot \frac{2}{3}|AB| = \frac{2}{3}P(ABP) \text{ i } P(MBP) = \frac{1}{2}v|MB| = \frac{1}{2}v \cdot \frac{1}{3}|AB| = \frac{1}{3}P(ABP), \text{ odakle je}$$

$$P(ABP) = 3P(MBP) = 3x \text{ i } P(AMP) = \frac{2}{3} \cdot 3x = 2x. \text{ Budući da i trokuti } BCP, BNP \text{ i } NCP \text{ imaju zajedničku}$$

visinu iz vrha P , analognim zaključivanjem dobivamo $P(BNP) = \frac{1}{2}P(BCP)$ i $P(NCP) = \frac{1}{2}P(BCP)$, tj. $P(BCP) = 2P(BNP) = 2y$ i $P(NCP) = y$. Ostaje još pronaći relacije koje povezuju x i y . U tu svrhu promotrimo trokute MBC i ABN . Odmah je $P(MBC) = P(MBP) + P(BCP) = x + 2y$ i $P(ABN) = P(ABP) + P(BNP) = 3x + y$. S druge strane, kako trokuti ABC i MBC imaju zajedničku visinu iz vrha C , slično kao i prije imamo $P(MBC) = \frac{1}{3}P(ABC) = \frac{1}{3} \cdot 60 = 20 \text{ cm}^2$. Isto tako, zbog zajedničke visine iz vrha A , za površine trokuta ABC i ABN vrijedi $P(ABN) = \frac{1}{2}P(ABC) = \frac{1}{2} \cdot 60 = 30 \text{ cm}^2$. Sada je konačno

$$\begin{aligned} x + 2y &= 20 \\ 3x + y &= 30, \end{aligned}$$

odakle rješavanjem sustava dobijemo $x = 8 \text{ cm}^2$ i $y = 6 \text{ cm}^2$. Zato je $P(MBNP) = 8 + 6 = 14 \text{ cm}^2$.

..... UKUPNO 10 BODOVA

RJEŠENJA ZADATAKA ZA 8. RAZRED

1. U zadatku zapravo trebamo riješiti sustav jednačbi

$$\begin{cases} x - 12y = 4 \\ 2x - 24y = 8xy. \end{cases}$$

Pomnožimo li prvu jednačbu sa 2, imamo $2x - 24y = 8$, pa druga jednačba prelazi u $8 = 8xy$, tj. u $xy = 1$. Budući da je umnožak xy različit od nule, zaključujemo da je $x, y \neq 0$ i $y = \frac{1}{x}$. Uvrstimo li dobiveni izraz za y natrag u

prvu jednačbu sustava, dobivamo $x - \frac{12}{x} = 4$, odakle je množenjem sa x dalje $x^2 - 12 = 4x$, tj. $x^2 - 4x - 12 = 0$.

Dobili smo kvadratnu jednačbu koju ćemo riješiti svodenjem na potpuni kvadrat. Imamo $x^2 - 4x + 4 - 4 - 12 = 0$, tj. $x^2 - 4x + 4 - 16 = 0$, što možemo pisati u obliku $(x - 2)^2 - 4^2 = 0$. Uvažimo li da je izraz na lijevoj strani razlika kvadrata, slijedi da je $[(x - 2) - 4] \cdot [(x - 2) + 4] = 0$, tj. $(x - 6) \cdot (x + 2) = 0$, što je moguće samo za $x_1 = 6$ ili $x_2 = -2$.

U prvom je slučaju $y_1 = \frac{1}{x_1} = \frac{1}{6}$, a u drugom $y_2 = \frac{1}{x_2} = \frac{1}{-2} = -\frac{1}{2}$. Zato polazni sustav ima dva rješenja: $\left(6, \frac{1}{6}\right)$ i $\left(-2, -\frac{1}{2}\right)$.

..... UKUPNO 10 BODOVA

2. Neka je a broj crvenih kuglica, b broj zelenih kuglica, c broj crvenih kockica, a d broj zelenih kockica u kutiji. U njoj tada ima $a + b$ kuglica, $a + c$ crvenih predmeta, $b + d$ zelenih predmeta, tj. ukupno $a + b + c + d$ predmeta. Prema uvjetima zadatka vrijedi relacija $a + b = 48\% (a + b + c + d)$, odnosno

$$a + b = 0.48 (a + b + c + d). \quad (1)$$

Također je i

$$\frac{a}{b} = \frac{a + c}{b + d}. \quad (2)$$

Trebamo izračunati omjer $\frac{a}{b}$. Jednakost (2) vrijedit će i ako objema njenim stranama dodamo 1, čime dobivamo $\frac{a}{b} + 1 = \frac{a + c}{b + d} + 1$, tj. $\frac{a + b}{b} = \frac{a + b + c + d}{b + d}$. Zbog (1) sada je $\frac{0.48(a + b + c + d)}{b} = \frac{a + b + c + d}{b + d}$, odakle nakon množenja s $\frac{b}{a + b + c + d}$ imamo

$$\frac{b}{b + d} = 0.48. \quad (3)$$

Pomnožimo li relaciju (2) sa b , zbog (3) slijedi da je $a = (a + c) \cdot \frac{b}{b + d} = (a + c) \cdot 0.48$, tj. $a = 0.48a + 0.48c$, odakle je $0.52a = 0.48c$, odnosno $\frac{a}{c} = \frac{0.48}{0.52} = \frac{12}{13}$.

..... UKUPNO 10 BODOVA

3. Zadatak ćemo riješiti rekonstrukcijom akcija obrnutim redoslijedom od onog kojim su se odvijale, tj. redom od posljednjeg, tj. petog, do prvog radnog dana. Označimo sa O_1, O_2, O_3 i O_4 redom dijelove posla koji su ostali za obaviti nakon prvog, drugog, trećeg, odnosno četvrtog dana. Budući da je radnik četvrtog dana obavio $\frac{1}{n} O_3$ posla, za peti dan ostalo mu je za napraviti $O_4 = O_3 - \frac{1}{n} O_3 = \frac{n-1}{n} O_3$ posla. Slično, trećeg je dana napravio $\frac{1}{m} O_2$ posla, pa mu je do završetka ostalo još $O_3 = O_2 - \frac{1}{m} O_2 = \frac{m-1}{m} O_2$ posla. Analogno, $O_2 = O_1 - \frac{1}{n} O_1 = \frac{n-1}{n} O_1$, i konačno, $O_1 = 1 - \frac{1}{m} = \frac{m-1}{m}$, jer je radnik prvog dana obavio $\frac{1}{m}$ posla. Dakle,

$$O_4 = \frac{n-1}{n} O_3 = \frac{n-1}{n} \cdot \frac{m-1}{m} O_2 = \frac{n-1}{n} \cdot \frac{m-1}{m} \cdot \frac{n-1}{n} O_1 = \frac{n-1}{n} \cdot \frac{m-1}{m} \cdot \frac{n-1}{n} \cdot \frac{m-1}{m} = \left[\frac{(m-1)(n-1)}{mn} \right]^2.$$

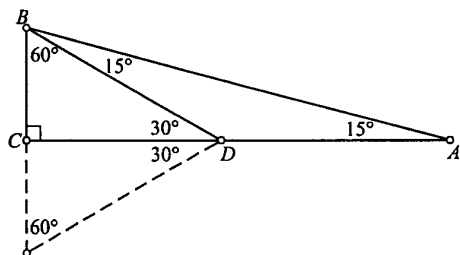
S druge je strane $O_4 = \frac{1}{4}$, pa vrijedi relacija $\left[\frac{(m-1)(n-1)}{mn} \right]^2 = \frac{1}{4}$, odakle vađenjem drugog korijena slijedi $\frac{(m-1)(n-1)}{mn} = \frac{1}{2}$ (m i n su prirodni brojevi!), tj. $2(m-1)(n-1) = mn$, odnosno $mn - 2m - 2n + 2 = 0$.

Izrazimo sada m pomoću n . Imamo redom $m(n-2) = 2n-2$, tj. $m = \frac{2n-2}{n-2} = \frac{2(n-2)+2}{n-2} = 2 + \frac{2}{n-2}$. Da bi m bio prirodni broj, nužno je $n-2 = 1$ ili $n-2 = 2$, tj. $n = 3$ ili $n = 4$. Za $n = 3$ dobivamo $m = 4$, tj. $m > n$, što je u suprotnosti s pretpostavkom, dok za $n = 4$ imamo $m = 3$. Dakle, traženi brojevi su $m = 3$ i $n = 4$.

Napomena. Primijetimo da smo do rješenja došli dijeljenjem relacije $m(n-2) = 2n-2$ sa $n-2$, a da pritom nismo diskutirali slučaj $n = 2$. No, za $n = 2$ u toj relaciji imamo $0 = 2$, što je nemoguće, pa taj slučaj nije ni mogao nastupiti.

..... UKUPNO 10 BODOVA

4.

Uočimo odmah da je

$$\angle ABC = 180^\circ - \angle BCA - \angle CAB = 180^\circ - 90^\circ - 15^\circ = 75^\circ.$$

Odaberimo na stranici \overline{AC} točku D takvu da je $\angle DBC = 60^\circ$. Tada je $\angle ABD = \angle ABC - \angle DBC = 75^\circ - 60^\circ = 15^\circ$, pa je trokut ABD jednakokrakan i $|AD| = |BD|$. S druge strane, trokut CDB je pravokutan, s kutovima $\angle DBC = 60^\circ$, $\angle BCD = 90^\circ$ i $\angle CDB = 180^\circ - \angle DBC - \angle BCD = 180^\circ - 60^\circ - 90^\circ = 30^\circ$.

To znači da je trokut CDB polovina jednakokraničnog trokuta sa stranicama duljine $|BD|$, a točka C polovište jedne stranice tog jednakokraničnog trokuta, tj. nožište njegove visine iz vrha D . Zato je $a = |BC| = \frac{1}{2}|BD|$, tj. $|BD| = 2a$, a primjenom Pitagorinog poučka vrijedi i

$$|CD| = \sqrt{|BD|^2 - |BC|^2} = \sqrt{(2a)^2 - a^2} = \sqrt{3a^2} = a\sqrt{3}.$$

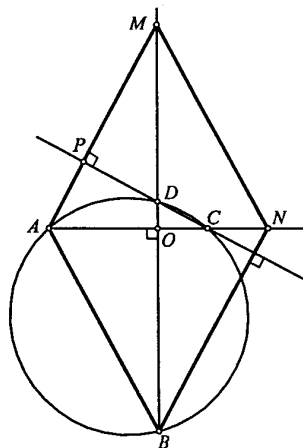
Sada je $|AC| = |AD| + |CD| = |BD| + |CD| = 2a + a\sqrt{3} = a(2 + \sqrt{3})$ i

$$\frac{|AC|}{|BC|} + \frac{|BC|}{|AC|} = \frac{a(2 + \sqrt{3})}{a} + \frac{a}{a(2 + \sqrt{3})} = 2 + \sqrt{3} + \frac{1}{2 + \sqrt{3}} = 2 + \sqrt{3} + \frac{1}{2 + \sqrt{3}} \cdot \frac{2 - \sqrt{3}}{2 - \sqrt{3}} = 2 + \sqrt{3} + 2 - \sqrt{3} = 4.$$

Dakle, $\frac{|AC|}{|BC|} + \frac{|BC|}{|AC|} = 4$.

..... UKUPNO 10 BODOVA

5.

Uočimo odmah da je $ABNM$ četverokut s okomitim dijagonalama \overline{AN} i \overline{BM} . Da bi on bio romb, dovoljno je dokazati da je $|AB| = |BN| = |NM| = |AM|$, tj. da su mu sve četiri stranice jednake duljine. Primijetimo da je $\angle ABD = \angle ACD$ (obodni kutovi nad tetivom \overline{AD} kružnice) i $\angle ACD = \angle DBN$ (zbog $CA \perp BD$ i $CD \perp BN$ to su kutovi s okomitim krakovima), te je $\angle ABO = \angle ABD = \angle DBN = \angle OBN$. To znači da je $\triangle AOB \cong \triangle NOB$ ($\angle ABO = \angle NBO$, \overline{OB} je zajednička stranica i $\angle AOB = \angle NOB = 90^\circ$), odakle je $|AB| = |NB|$. Također je i $|AO| = |ON|$, što znači da je pravac BM simetrala dužine \overline{AN} (okomit je na nju i prolazi njenim polovištem), te je i $|AM| = |MN|$. Ostalo je još dokazati da je $|AB| = |AM|$. Neka je točka P nožište okomice iz točke A na pravac CD . Tada je $\triangle AOB \sim \triangle APC$ ($\angle ABO = \angle ACD = \angle ACP$ i $\angle APC = \angle AOB = 90^\circ$) pa je i $\angle MAO = \angle PAC = \angle BAO$. Zbog toga je $\triangle AOM \cong \triangle AOB$ ($\angle MAO = \angle BAO$, stranica \overline{AO} im je zajednička i $\angle MOA = \angle BOA = 90^\circ$), tj. $|AB| = |AM|$. Prema tome, dokazali smo da je $|AB| = |BN| = |NM| = |AM|$, te je četverokut $ABNM$ romb.

..... UKUPNO 10 BODOVA